

Erirakenteinen metsänkasvatus tutuksi metsänomistajille / Loppuraportti

Tausta

Vuoden 2014 alusta voimaan tullut metsälaki mahdollistaa erirakenteisen metsänkasvatuksen. Metsälain tavoitteena on antaa metsänomistajalle vapaat kädet toteuttaa omien tavoitteidensa mukaista metsänhoitoa.

Tutkimusten mukaan jopa yli puolet metsänomistajista haluaisi kokeilla erirakenteista metsänkasvatusta. Koska tämän metsänkasvatuksen toteuttaminen on ollut hyvin vähäistä tähän saakka, metsänomistajien tietämys ja kokemus on vähänlaista.

Mielikuva erirakenteisesta metsänkasvatuksesta voi olla erilainen kuin todellisuus. Tärkeitä kysymyksiä ovat kohteiden valinta erirakenteiseen metsänkasvatukseen, hakkuutavan valinnan vaikutukset tulevaisuuden hakkuutuloihin, sekä metsänkasvatuksen riskit. Myös hakkuiden toteuttajat tarvitsevat koulutusta uudenslaisiin hakkuutapoihin, jotta metsänomistajalle voidaan luvata onnistunut hakkuu.

Hankkeen tavoitteena on lisätä erirakenteisen metsänkasvatuksen tietämystä metsänomistajien keskuudessa ja parantaa edellytyksiä uudenlaisten hakkuiden toteuttamiseen.

Hankkeen koulutukset

Hankkeen aikana toteutettiin neljä koulutuspäivää metsänomistajille, joihin osallistui yhteensä 50 metsänomistajaa. Sauli Valkonen (LuKe) piti kaksi koulutuspäivää (27.3.2015 ja 29.4.2016) ja Erno Lehto (Innofor) yhden syventävän kurssin (19.10.2015). Tiina Mansikkamäki piti erirakenteisen kasvatuksen peruskurssin (24.10.2015). Koulutukset pidettiin eri paikkakunnilla, joita olivat Kärkölä, Heinola, Asikkala ja Padasjoki.

Koulutusten sisällössä oli erirakenteisen kasvatuksen perusteita, luontaisen uudistumisen edellytyksiä, soveltuvien kohteiden valintaa, hakkuutapoja, riskejä, menetelmän soveltuvuutta metsien monikäyttöön. Koulutuksissa tutustuttiin paikallisiin kohteisiin, joissa oli harjoitettu erirakenteista metsänkasvatusta ja tehty tuoreita hakkuita. Jokaiseen koulutuspäivään oli tulijoita ja koulutuksissa pidettiin erityisesti havainnollisista maastokohteista.

Urakoitsijoille järjestettiin yksi koulutuspäivä Padasjoella (14.4.2015), johon osallistui seitsemän henkilöä. Koulutuksen piti Erno Lehto (Innofor). Osallistujat olivat jo ennalta varovaisen kiinnostuneita erikoishakkuiden toteuttamisesta, ja he olivat erittäin tyytyväisiä koulutukseen. Koulutuksen maastokohteena oli samana vuonna toteutettu 15 hehtaarin poimintahakkuu.

Metsänomistajien tilakäynnit ja hakkuuneuvonta

Hankkeella tehtiin yhteensä 58 tilakäyntiä. Tilakäyntejä tarjottiin puhelimitse sekä koulutusten yhteydessä. Puhelimitse tavoitetuista metsänomistajista noin puolet halusi tilakäynnin. Pieni osa tilakäynneistä tuli metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilöiden kautta.

Tilakäynneillä käytiin läpi metsänomistajan toivomuksesta joko tiettyjä kohteita tai koko tila. Valmiiksi erirakenteisia metsiä oli vain muutamalla tilalla. Usealla tilalla erirakenteinen kasvatus vaatisi valmistavia hakkuita ja monta kymmentä vuotta aikaa erirakenteisuuden saavuttamiseksi. Tilakäynneistä laadittiin kirjallinen ehdotus erirakenteiseen metsänhoitoon metsänomistajan niin halutessa.

Hankkeen lopulla selvitettiin kuinka moni metsänomistaja on jo kokeillut erirakenteista kasvatusta. Metsänomistajista viisi hoitaa metsiään pääasiassa erirakenteisesti. Kolme heistä on harjoittanut erirakenteista metsänkasvatusta jo pitkään ja heille on muodostunut oma tapansa hoitaa metsiään.

12 metsänomistajaa on jo kokeillut erirakenteisen kasvatuksen hakkuita. 16 metsänomistajaa kiinnostaa hakkuiden toteutus mutta heillä ei ole vielä hakkuutarpeita tai he vielä miettivät puukaupan toteuttamista.

18 metsänomistajaa (n. 35%) ei näillä näkymin kiinnosta kokeilla erirakenteista kasvatusta. Metsänomistajia mietitytti erirakenteisen kasvatuksen hakkuun toteutuksessa erityisesti puusta saatava alempi hinta sekä hakkuun onnistuminen (korjuujälki ja mahdolliset tuulituhot).

Tilakäyntien lisäksi hankkeessa annettiin hakkuuneuvontaa viidellä hakkuulla. Kaikki hakkuiden toteuttajat olivat tekemässä ensimmäistä kertaa erirakenteisen metsän hakkuita.

Eräällä poimintahakkuulla toteutettiin mallileimaus, johon osallistui puunostaja, hakkuukoneen kuljettaja, ajokoneen kuljettaja, metsänhoitoyhdistyksen metsäasiantuntija sekä Tiina Mansikkamäki. Mallileimaus antoi hakkuukoneen kuljettajalle hyvän käsityksen poistettavista puista sekä jäljelle jäävästä tiheydestä, sekä kaikille asianosaisille varmuuden hakkuun onnistumisesta.

Kahdella poimintahakkuulla ongelmana on ollut tuulituhot. Myös eräällä pienaukkohakkuulla, johon uudistuskypsään kuusikkoon tehtiin n. 0,2 ha kokoisia pienaukkoja, on jouduttu keräämään tuulenkaatoja. Yhdellä poimintahakkuulla tuli suosituksia enemmän korjuuvaurioita.

Hankkeen tiedotus

Hankkeesta on ollut tietoa metsänhoitoyhdistyksen nettisivulla. Nettisivulle on koottu myös tietoa erirakenteisesta kasvatuksesta. Hankkeen aikana tehtiin lehtijuttuja metsänhoitoyhdistyksen lehteen Kotimetsään. Padasjoen Sanomat tekivät lehtijutun Padasjoella toteutetusta poimintahakkuusta keväällä 2015. Aarre-lehti teki jutun Heinolassa toteutetusta pienaukkohakkuusta kesällä 2015, johon haastateltiin metsänomistajaa ja Tiina Mansikkamäkeä.

Kesällä 2016 Maatilan Pellervo- lehdessä oli juttu Asikkalassa toteutuneesta poimintahakkuusta, johon haastateltiin metsänomistajaa, puunostajaa, Tiina Mansikkamäkeä sekä erikseen Luke:n tutkijaa Sauli Valkosta.

Lehtijuttuja liitteenä.

Hankkeen pääasiallinen toteuttaja Tiina Mansikkamäki on tehnyt kohdemarkkinointia puhelimitse metsänomistajille, jotka ovat osallistuneet aiempiin koulutuksiin tai joiden tiedetään olevan mahdollisesti kiinnostuneita aiheesta. Metsänomistajien koulutuspäivistä tiedotettiin jäsenlehdessä sekä paikallislehdissä.

Hankkeen kustannukset ja resurssit

Hankkeessa käytettiin koko myönnetty rahoitus 35 000 euroa. Palkkakustannukset sivukuluinen muodostivat valtaosan, 66 % kuluista. Hanketyöntekijöiden matkakustannukset olivat 8 %. Ostopalveluissa asiantuntijoiden veloitus koulutusten luennoitsijana muodosti 16 % osuuden. Yleiskustannuksiin laskettiin 10 % kaikista kustannuslajeista.

Hankkeen henkilöresurssina oli lähes pelkästään metsänhoitoyhdistys Päijät-Hämeen metsäsuunnittelija ja erirakenteisen kasvatuksen asiantuntija Tiina Mansikkamäki. Hankkeelle muodostui työaika 0,34 htv (686 h, kun vuosityöaika 2025 h, sis. lomat)

Johtopäätökset

Vaikka erirakenteinen kasvatusta on mahdollista metsälain puitteissa, niin harva sitä toteuttaa. Tämä hanke kuitenkin kävi melko tarkasti läpi Päijät-Hämeen alueen yksityiset metsänomistajat, joten selkeitä viitteitä asiasta saadaan.

Esteet erirakenteisen kasvatuksen lisääntymiselle ovat hyvin realistiset: vaati monen kymmenen vuoden valmentamisen puustolle, monestikaan ei ole edellytyksiä luontaiselle taimettumiselle, korjuuvaurioriskit ovat suuret, puusta saatava hinta ei ole riittävä.

Maisema- ja monimuotoisuuskohteet ovat monesti järkevä käsitellä erirakenteisen kasvatuksen menetelmin. Kaavoituksen kautta erityisesti kunnilla on usein rajoitteita perinteiseen metsänkasvatukseen. Mm. Lahden kaupunki hoitaa monissa paikoin metsiään erikoishakkuilla, mutta toisaalta kaupunki tarvitsee budjettivelvoitteen mukaisesti hakkuutuloja metsistä.

Kiitämme Marjatta ja Eino Kollin säätiötä myönnetystä rahoituksesta.

Hollolassa 21.12.2016

Mari Sarvaala

Projektipäällikkö

Mhy Päijät-Häme

Tiina Mansikkamäki

Metsäsuunnittelija

Mhy Päijät-Häme